

Hovsep Hayreni - ARTSAKH ve ERMENİSTAN ÜZERİNDE YENİ YILA DOĞRU AĞIRLAŞAN ATMOSFER

Posted on 02/01/2023

Geçtiğimiz 25 Aralık pazar günü Artsakh (Dağlık Karabağ) Cumhuriyeti'nin başkenti Stepanakert'de büyük bir miting yapıldı. Binlerle toplanan halk, 12 Aralık'tan beri Laçın yolunu bloke eden Azerbaycan devletinin "Ekolojist" maskeli militer güçlerine ve bundan sonraki muhtemel saldırganlıklarına karşı direniş kararlılığını gösterdi.

"Artsakh şimdi komple bir savunma mevzsidir, hepimiz bu mevzinin içindeyiz, burası bizim evimiz, bir yere gitmeyeceğiz!" diyen göstericiler, Azerbaycan yönetimi altına girmeyi asla kabul etmeyeceklerini de kuvvetle vurguladılar.

Girişilen ablukanın Artsakh'a yönelik nihayi amacı onun Ermeni halkından arındırılması ve ilhak edilmesidir. Artsakh'tan verilen mesajlar buna göre olmuştur.

Laçın yolunu kapatan Azerbaycanlı faşistler, orada Artsakh'ın en önemli doğal kaynağı ve istihdam alanı olan altın madeninin işletilmesini, bir yandan "Azerbaycan kaynakları sömürülüyor", bir yandan "doğal çevreye zarar veriyor" iddiasıyla durdurmak istiyorlar. Bunun için 10 Aralık günü Rus Barış Gücü'ne başvurmuşlar, fakat onların aracılığıyla içeri girip madenleri denetleme istekleri Artsakh Cumhuriyeti'nin yetkilileri tarafından gayri-meşru görülmüş ve reddedilmiştir. İki gün sonra bu eyleme girişmişlerdir.

Eylemciler ekolojist olmadıkları gibi, ileri sürdükleri çevre sorunu da yapaydır. 44 günlük savaşta Artsakh'a fosfor bombaları yağdıran Azerbaycan ordusunun hararetli savunucuları

çevre hassasiyetine sahip olamaz. Eylemin başını çekenlerin fanatik ırkçı tipler olduğu ve oraya Aliyev ailesi tarafından gönderildikleri yeterince net kanıtlarla tespit edilmiş bir gerçektir.

Azerbaycan gibi büyük doğal gaz ve petrol kaynaklarına sahip bir devlet için Artsakh'taki altın ve bakır madenleri maddi anlamda çok önemli değildir. Onların sorunu, buradan bir başlangıçla Artsakh üzerinde mevcut olmayan kendi hakimiyetlerini sağlamak, otoritelerini tanıtmak ve Artsakh Ermeni halkının iradesiyle kurulmuş olan her türlü yönetsel organı lağvetmektir. Bunu amaçladıkları için diyorlar ki "Siz Azerbaycan vatandaşlarıdır!". Aliyev bir keresinde bu argümana ilave olarak "Azerbaycan bayrağı altında yaşamak istemezlerse çekip gidebilirler" demiş ve o dayatmayla bir bakıma neyi hedeflediğini de açık etmişti.

Sovyetler zamanında Azerbaycan SSC'nin vatandaşı olmaları Artsakhlıların şimdi de Azerbaycan vatandaşı sayılmalarına meşruluk kazandırmaz. Bir defa yüzyıl önceki düzenleme, yani Artsakh'ın Ermenistan yerine özerk bölge statüsüyle Azerbaycan'a bağlanması tamamen haksız bir tasarruftur. Bu tercih, Sovyet Rusya yönetimi tarafından Artsakh halkının iradesi hiçe sayılarak, Türkiye'nin "dostluğunu" kazanmak ve Azerbaycan'ı kaybetmemek adına Ermeni ulusunun haklarından onlara prim verilmesi sonucunda olmuştur. Sovyetler Birliği dağılırken Artsakh halkı öncelikle Ermenistan'la birleşmeye çalışmış, bunun engellendiği durumda ise referandumla bağımsızlık ilan etmiştir. Bu tamamen meşru bir iradedir.

ARTSAKH TEK HEDEF DEĞİL, SYUNİK VE BÜTÜN ERMENİSTAN DA TEHDİT ALTINDA

Artsakh üzerinde uygulanan abluka, yalnız oraya hakim olmanın değil, ama oradan zorlama ile Ermenistan'ın güneyinde istenen, hatta ondan da önce kotarılmak için acele edilen "Zangezür Koridoru"nu elde etmenin de bir adımıdır.

“Zangezur Koridoru” adıyla istenen şey, Ermenistan’ın İran sınırı boyunca açılacak ve Ermenistan’ın denetimi dışında işleyecek bir bağlantıdır. Azerbaycan ile Nahçıvan (dolayısıyla Türkiye) arasında askeri nakliyat dahil her türlü ulaşım ve iletişimi Ermenistan’ın gümrük kontrolünden azade biçimde sağlamayı amaçlayan böyle bir bağlantı, bir süre için Rusların denetiminde olsa bile, sonra Türklerin imtiyazı haline getirilmek istenecektir. Uzun vadede yaratılmak istenen Turan birliğinin stratejik köprüsü olarak önemseniyor. Ermenistan’ın kendi egemenlik hakları dahilinde ve kendi kontrolü altında bir transit yola karşı olmadığını belirtmek gerekir. Ancak istenen bu değil, Ermenistan içinden bir gediğin açılmasıdır. Bir defa gedik açıldıktan sonra büyütülmesi yeni fırsatlara bakar.

Artsakh’taki mitingden bir gün önce, Aliyev “Batı Azerbaycanlı aydınlarla toplantı” adı altında bir çıkış yapmıştı. Orada Artsakh’ı ilhak etme amacının ötesinde Ermenistan’ı yutmaya yönelik iştahını da sergilemekten çekinmedi. “Sovyetler zamanında Ermenistan’dan kovuldukları” belirtilen o kişilere atfen “Batı Azerbaycanlı” tanımını yapmanın ne anlama geldiği açıktır. Bu kelime oyunuyla “Ermenistan denilen ülke aslında Batı Azerbaycan’dır” mesajı verilmiş oluyor.

Sözü edilen dönem çok daha büyük sayıda Ermenilerin de Azerbaycan’dan Ermenistan’a göç etmek zorunda kaldıkları yadsınamaz bir gerçektir. Hangisinden ötekine etnik temelde göçlerin daha şiddetli dayatma sonucu olduğuna bakılırsa, Azerbaycan’da Ermenilere yönelik Sumgait, Kirovabat, Bakü katliamları ile yaratılan atmosferin kıyas götürmeyecek kadar dehşet verici olduğu ve karşılıklı göçlerin öncelikle o taraftan başlangıç aldığı kesindir. Ermenistan’da aynı dönem bunlara benzer toplu pogrom ve katliamlar olmamış, küçük çaplı saldırılar olmuşsa da Ermenistan’ı terkeden Azeriler iddia edildiği gibi kovularak değil, fakat etnik gerilim nedeniyle huzursuz olarak gitmişlerdir. Her halükarda bunun da iyi olmadığını belirtmeye gerek yok. Ama tablonun ağır tarafını tersine çevirip, üstelik de tek yanlı bir olay gibi göstermek demagojinin daniskasıdır. Oradan kalkıp binlerce yıllık tarihi olan bir ülkeyi çok yeni olan kendi devletine mal etme çabası ise, cezasız kaldıkça gemi aızıya almanın yeni bir örneği.

Aliyev bu pervasız çıkışlarını iki senedir her fırsatta yapıyor. Geçtiğimiz 8 Kasım'da Şuşi'de düzenlenen "Zafer Günü" konuşmasında yine üst perdeden tehditler savurmuş ve işgalci saldırılarını sürdürme mesajı vermişti. Eylül ayında Ermenistan'ın doğu ve güney sınır hatlarına saldıran Azerbaycan ordusunun yeni topraklar ve mevziler ele geçirmesiyle böbürlenen diktatör, hiç bir anlaşmada yeri olmayan "Zangezur Koridoru" için esip gürelemiş, sanki öyle bir yükümlülüğü var da yerine getirmiyormuş gibi Ermenistan'ı suçladıktan sonra "Bizim sabrımız tükenmez değil" gibi vurgularla yeni saldırılara "meşru" zemin yaratmaya çalışmıştı. Dışarıdan tavır alınması ihtimaline karşı da "biz heç kimseden korkmıyık, çekinmiyirik" dedikten sonra "Eğer biz korksaydık ikinci Karabağ muharebesine startlık vermezdik" diyerek baklayı ağızından çıkarmış; baştan beri inkar etmeye çalıştığı bir gerçeği, yani savaşı açan taraf olduğunu itiraf etmişti. Şimdi de Batı'dan gelen bazı uyarılara rağmen, yine de ciddi yaptırımlarla karşılaşmayacağına dair güven duygusu içinde Erdoğan'la beraber yayılmacı hamlelerini sürdürmek için gözünü karartıyor.

SALDIRGANLIK ANKARA'DAN ORKESTRE EDİLİYOR

2020 yılındaki savaşta olduğu gibi, ondan beri süregelen ve süregideceği aşikar olan adımlarında da Azerbaycan'ın Türkiye'den güç aldığı ve alacağı açıktır. Ne geçen Eylül ayında Ermenistan içlerine yaptığı saldırıda, ne de şimdi Artsakh'ı ablukaya alma adımıyla Aliyev'in Erdoğan'la danışmadan hareket ettiği düşünülebilir.

Erdoğan Azerbaycan'ın Eylül saldırısından sonra ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin Ermenistan ziyaretine dair görüşünü soran gazetecilere "Biz de bir takım hazırlıklar yapıyoruz, (...) Kafkasya'ya ilişkin bizim bazı hamlelerimiz olacak" demiş ve "planlama içinde" olduklarını belirttikten sonra, "Sayın İlham Aliyev kardeşimizle de konuşup ona göre bu adımları atacağız" diye ilan etmişti. Bu adımlar yeniden silahlı saldırganlık da olabilirdi, fakat çeşitli faktörler onları gerek Artsakh'ta, gerekse Syunik'te öncelikle sivil kılıklı zorlama ve dayatmalarla yeni kanallar açmaya sevketti. Bununla

beraber askeri seçeneği daima hissettirmeyi de ihmal etmediler.

Laçın koridorunu bloke ettikleri günlerde Azerbaycan ile Türk ordusunun güçleri Gence’de “Kardeş Yumruğu” adını verdikleri kapsamlı bir ortak tatbikat da başlattılar. Bununla ilgili her iki ülkenin medyasında hayli keskin bir Turancı propaganda ve “Türk’ün gücünü dünya aleme gösterme” hezeyanı estirildi.

Türkiye’nin Haber Global kanalında, bu hezeyanın daimi bayraktarlığını yapan Saynur Sezel’in yönettiği programda, Türkiyeli ve Azerbaycanlı “uzman”lar, yüz yıl önceki İttihatçıların Kafkas İslam Ordusu’na övgüler yapıp, bugün yine Azerbaycan ordusuyla bir olan Türk birliklerinin o ruhu canlandırdığını, iki ordunun artık bir olduğunu, dolayısıyla “tek millet iki devlet”in de artık “tek millet bir devlet”e dönüştüğünü, Türk birliğini oluşturan diğerleriyle beraber Turan hayalini gerçekleştirmenin önünde bir engel görmediklerini, bütün dünyanın Türk gücü önünde eğileceğini filan söyleyerek hindi gibi kabardılar.

“Kardeş yumruğu”nun “kimin başında patlayacağı” üzerine bir giriş yapan Saynur hanım ve onu tamamlayan “uzman” uzmanlar, ilk hedef olan Ermenistan dışında, İran’ı, Fransa’yı ve Yunanistan’ı saydılar. Anlayacağınız hayli geniş bir düşman cephesi çizdiler,

Bundan önce, 44 günlük savaşı başlatmalarının yıldönümünde yine aynı kanalda Erhan Ertürk’ün yönettiği programda konuşan Türksam Başkanı Sinan Oğur ve benzeri Turancılar, Ermenistan’ın doğusu ve güneyini Azerbaycan’ın bütünüyle işgal ve ilhak etmesi için amigoluk yapmış; “şimdi sırasındır artık, zaten haritası da yapılmış ve kuruluşu ilan edilmiş olan Göyçe-Zengezur Respublikası Ermenilerine yüz yıllık işgalinden kurtarılmalıdır” diye buyurmuşlardı. Dahası “Başkenti Revan dahil bütün Ermenistan’ın aslında Türk yurdu iken suni bir devlet olarak yaratıldığı ve bir hançer gibi Türk dünyasının arasına sokulduğu” iddiasıyla bütün Ermenistan’ın haritadan silinmesinin en esaslı çözüm olacağını savunuyorlar.

İşin medyatik tarafı fazla kulak asılmayacak hamasi aşırıklarla dolu, ama politik tarafı da ciddiye alınmayacak kadar kuru sıkı sayılmaz. Dolayısıyla konu Ermenistan ve Artsakh olduğunda bizim yazdıklarımıza “mağduriyet edebiyatı” deyip geçenlerin zannettikleri gibi hafife alınacak bir durum değil günümüzde pişirilenler.

RUS BARIŞ GÜCÜ NEDEN İŞLEVSİZ KALİYOR?

Rus Barış Gücü'nün kendi yükümlülüğü kapsamında Laçın Koridoru'nun işlerliğini sağlaması gerekirken, Azerbaycanlı sivil grupların çadırlar kurarak yolu bloke etmelerine iki haftadır seyirci kalması neyle açıklanabilir?

Ermenistan ve Artsakh'ta Rusya'nın güven kırıcı bütün tasarruflarına rağmen hâlâ onu tek güvence saymaya devam edenler, Rus Barış Gücü'nün bu işlevsizliğini “istediği halde yapamamak” gibi okumakta yarar görüyor; Ukrayna savaşında zor duruma düşen Rusya'nın bir çıkış bulmak için Türkiye ve Azerbaycan'la iyi ilişkilere önem vermesinden dolayı onlara tavır almakta güçlük çektiği şeklinde yorumlamaya devam ediyorlar.

Rusya'nın Türkiye ve Azerbaycan'la çıkarlarının uyuşmadığı ve fakat kendisi için kritik olan bu dönemde eli mahkum olarak onlara taviz verdiği durumlar da olabilir, ancak Artsakh üzerindeki ablukayla güdülen amaçlar -bütünüyle değilse bile bir yönüyle- Rusya'nın çıkarlarına da elverdiği için, orada Azerbaycan'ın üçlü anlaşma şartlarını açıkça ihlal eden eylemlerine yol vermesi tavizden ziyade işbirliği olarak yorumlanmalıdır.

Nahçıvan ile Azerbaycan arasında Ermenistan'ın denetiminden çıkartılmış bir yolun, bu anlamda koridorun açılması Türk dünyası için Turan yolu olarak stratejik önem taşıyorsa eğer, Rusya için de, Batı'dan uygulanan yaptırımlara karşı bir nefes borusu olarak, özellikle kendi doğal gazını Azerbaycan ve Türkiye aracılığıyla Batı'ya satabilme yönünden önemli ve enteresan görünüyor.

Azerbaycan'ın yeni bir oldu-bittiyle Ermenistan'ın güneyine girip Nahçıvan'la kesintisiz birleşmesini sağlayacak genişlikte toprak işgal etmeye can attığı sır değil. Ancak bu taktirde savaşa müdahil olacağını belli eden İran'dan ve ayrıca tavır takınmaya zorlanacak olan Batı'dan çekindikleri için, sözkonusu bağlantıyı şimdilik askeri güç kullanmadan, muhtelif provokasyon ve zorlamalarla, Laçın'dekine benzer bir koridor şeklinde Ermenistan'a kabul ettirmeye çalışıyorlar. Rusya da üçlü anlaşma şartları arasında olmadığı halde buna destek çıkıyor. Laçın Koridoru ise üçlü anlaşmanın açık bir şartı olduğu halde, Rus Barış Gücü onun açık tutulmasını sağlamıyor.

Rus yetkililerin abluka sorunuyla ilgili son açıklamasında Laçın Koridoru yerine Stepanakert-Goris yolu tanımı kullanılıyor ve onun açılması için "Ermenistan ve Azerbaycan arasında görüşmelerin sürdüğü" belirtiliyor. Bu açıklama, Laçın koridoruyla ilgili rejimin Azerbaycan yararına değiştirilmek istendiğine işaret olmaktan başka, yolun açık tutulması için Ermenistan'dan yeni tavizler istendiğini de gösteriyor.

Ermenistan ve Artsakh yöneticileri arasında saf bir inanç vardı. Rus Barış Gücü'nün görev süresinin ilk beş yıla sınırlı olmayacağını, Rusya'nın onu beşer yıllık sürelerle uzatacağını düşünüyorlardı. Oysa uzatma meselesi taraflardan birinin itiraz etmemesi şartına bağlanmıştı ve 5 yıllık süreyi bile çok bulan Azerbaycan'ın o süre dolmadan itirazını yapacağı ve daha erken olmazsa bile 5 yılın sonunda Rus denetiminden sıyrılmak isteyeceği kesindi.

Şimdi Laçın koridorunun Azerbaycan müdahalesine açık bir yol haline getirilmesi ardından, onun istediği iki geçiş noktasının kabulüyle önce yolun denetimine ortaklık imkanı verileceği ve sonra da Rus Barış Gücü'nün çekilmesiyle bütün denetimin Azerbaycan'a kalacağı yönünde karamsar bir tablo çiziliyor.

ZİNCİRİN ZAYIF HALKASINA PROVOKATİF YÜKLENMENİN ANLAMI

Azerbaycan'ın burada yaptığı şey zincirin zayıf halkasına yüklenmektir. Bunu askeri güç kullanarak yapamazlardı. Sivil görünümlü bir hareket bunun için organize edildi. Artsakh'ın Ermenistan'la bağının koparılıp izole edilmesi, onun içlerine nüfuz etmeyi de kolaylaştıracaktır. İçerde ilk hedef seçilen madenlerden sonra başka yerlere sıra gelecek, Artsakh Cumhuriyeti'nin kurumları yasadışı ilan edilip liderleri ve savunma güçleri de "terörist" sayılacak, Artsakh halkına Azerbaycan Anayasası tanıtılmak istenecek, Azerbaycan vatandaşlığı ve kimlik kağıtlarını kabul etmeyenler sınır dışı edilecek, yerinde durup direniş gösterenlere ise "ölümlerden ölüm beğenin" denilecektir.

Hal böyle iken, "Azerbaycanlı faşistlerin yaptığı blokaj Artsakh halkı tarafından hak ettiği karşılığı neden görmüyor?" diye sorulabilir. Bu soruyu "Azeri eylemcilerin Rus Barış Gücü'nden değilse bile bölge halkından fiili tavır görmeyeceklerine dair güveni nerden ileri geliyor? diye sormak da mümkün. Ama böyle bir soru, eylemin tabiatı karşısında çok naif kalır. Zira oraya Aliyev'in organizasyonu ile giden eylemcilerin, tam da öyle bir müdahaleyi kışkırtmak, yani kendilerine karşı fiili tavır geliştirilmesini sağlamak ve sonra onu silahlı müdahale fırsatına çevirmek gibi bir amacı da olabilir. Ablukanın kendisi Artsakh'a hakim olma yönünde zaten kapsamlı bir planın başlangıcıdır. Provokasyon tuzağına düşme halinde ise bu plan daha hızlı ve keskin işleyebilir. Şüphesiz ki Artsakh'ın liderleri de bu ihtimali gördükleri için eylemcilere fiilen müdahale etmiyor ve Rus Barış Gücü'nün tavır geliştirmesini bekliyorlar.

Artsakh'ta düzenlenen son miting biraz da ondan umudu kesmeye başladıkları durumda, Batılı devletlerin dikkatini çekme ve BM tarafından öncelikle gözlemcilerin, sonra da çokuluslu bir barış gücünün bölgeye gönderilmesini sağlama amaçlı olabilir.

Dayatılan boyun eğme yada yok oluş karşısında Artsakh halkının kendi güvenliği için destek

araması, kendi yurdunda yaşama hakkını savunması hiç bir şekilde sorgulanamaz. Şekilsel solculukla Ermeni alerjisinin birleştiği yerden olaya bakanlar böylesine hayati bir destek arayışını bile “emperyalist uşaklığı” gibi yaftalarla karalamak isteyebilirler. Ama istedikleri kadar saçmalasınlar, salt kendi gücüne dayanarak öz yurdunda tutunma şansı olmayan bir halkın, yalnız başına direnip kırılmak ya da kaçıp gitmek yerine, uluslararası destek istemesi sonuna kadar meşrudur.

ARTSAKH (DAĞLIK KARABAĞ) MESELESİ BİTMEMİŞTİR

Azerbaycan açtığı savaşta eski özerklik sınırlarıyla Artsakh’a ait olan Hadrut ve Şuşi’yi de zaptetmesine rağmen, bağımsız bölgenin tümüne hakim olamamış ve ateşkesi sağlayan Rusya Artsakh’ın geri kalan bölümü ile Laçın Koridoru’na kendi askerlerini tam da önceki sorunun çözümsüzlüğü temelinde yerleştirmiştir. Rusya’nın yaptığı hamle bölge üzerinde kendi nüfuzunu güçlendirmek için olsa da, Artsakh sorununun varlığı buna olanak vermiştir. Azerbaycan diktatörünün “Karabağ meselesi bitti” demesi, “statüyü cehenneme gönderdik” diye kasılması, o sorunun kapandığı ve artık uluslararası görüşmelere konu olmayacağı anlamına gelmez.

Savaştan önce soruna çözüm bulmakla yetkili olan Minsk Grubu feshedilmiş değildir. Yalnız savaşı durduran güç olarak Rusya, Minsk grubunun diğer daimi üyeleri ABD ve Fransa’nın ilgisizliği sayesinde onları devre dışı bırakıp fiilen kendi inisiyatifini taraflara dayatmıştır. Sağladığı ateşkesin üçlü mutabakat belgesinde Artsakh (Dağlık Karabağ) sorununun politik çözümüne ve statü konusuna dair hiç bir atıfta bulunulmamış olması, acil mutabakat imkanı olmadığından dolayı onun açık bırakılması demektir. Açığı gidermenin ve sorunu yeniden görüşmenin hukuki mekanizması ise, BM tarafından farklı bir karar alınmadığı sürece yine Minsk Grubu’dur. Onun daimi üyeleri sorunun yeniden görüşülmesini Azerbaycan’a dayatmadıkları sürece Artsakh’ta yaşatılacak yeni trajedilerin sorumluluğunu paylaşacaklardır.

Bu makaleyi Artsakh'taki mitingin ertesi günü yazmaya başlamıştım. Bir kaç gün gecikti, fakat bugüne kadar da Laçın yolundaki abluka sürüyor. Bu arada Fransa'nın çok sayıda parti liderleri Le Monde gazetesine verdikleri ortak imzalı açık mektupla "Artsakh'ın ve Ermenistan'ın güvenliğini sağlama" yönünde kendi cumhurbaşkanlarına bir çağrı yaptılar. "Azerbaycan'ın Artsakh sorunu etrafında herhangi bir uluslararası görüşmeye yanaşmayacağını ilan ettiği durumda, sonradan düzeltilmesi mümkün olmayacak gelişmelerin önünü almak üzere acil müdahalede bulunmanız için size başvuruyoruz" denilen mektupta bir dizi somut öneriler yapılmıştır.

Son savaştan beri Artsakh'ın ve Ermenistan'ın güvenlik sorununa en çok duyarlılık gösteren devletin Fransa olduğu yadsınamaz. Ancak onun bile, yasama organlarından çıkan olumlu kararlara rağmen Azerbaycan'a karşı etkili tavır geliştirmekten uzak olduğu açıktır. Avrupa Parlamentosu tarafından da bazı olumlu tepkiler verildiği halde, AB kurumları genelde Erdoğan ve Aliyev'i kayırmaya devam ediyor. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in şahsen Bakü'ye gidip savaş suçlusunu Aliyev'e itlifatlar ederek doğal gaz anlaşması yapması tam bir yüz karası olmuştur. Batılı devletlerin Rusya'ya takındıkları tavrın binde birini Azerbaycan'a göstermekten kaçınmaları üzerine daha önce de yazdığım için tekrar etmek istemiyorum.

Ermeni halkının son yüzelli yıllık tarihinde gerek Batı'dan, gerek Rusya'dan gördüğü aldatılma, satılma, yüzüstü bırakılma örnekleri o kadar çoktur ki, son iki yıldır gördüklerinde yeni sayılacak hiç bir şey yoktur. Kendi tarihinden öğrenme konusunda iyi bir performans göstermeyen Ermeni liderlerin yer yer yine aynı hatalara düşecek şekilde o devletlerden kâh birine, kâh ötekine fazlaca umut bağlamaları ciddi bir handikap oluşturuyor.

Türkiye ve Azerbaycan'ın sahip oldukları konum, güç ve imkanlar ile aynı anda birbirine karşıt bloklar ve devletler arasında dans etme kabiliyetleri onlara büyük avantaj sağlıyor. Küçük ve zayıf durumdaki Ermenistan'ın onlar gibi manevra kabiliyetine sahip olmayışı, tarihte olduğu gibi bu süreçte de ona kaybettiriyor. Ama objektif zorlukların yanında,

uluslararası hukuka göre kendi haklarını savunmak ve güvenliğini sağlamak için bilinçli, isabetli ve dirayetli adımlar atmaktan da aciz olunca daha kırılğan bir durum yaşıyor.

BİR ÇİFT SÖZ DE TUZU KURU SOLCULARIMIZA

Bu konuların Türkçe okur çevremiz içinde çok az ilgi gördüğü, okuyan sınırlı insanlar içinde bir kısmının da kafadan “milliyetçilik” yakıştırmaları ile garzine laflar ettikleri bir gerçeklik içinde, yine de anlayan anlasın diyerek zaman zaman yazıp düşündürmeye çalışıyorum. Bitirirken geçmiş tartışmalarda belirgin olan bir damara özel dikkat çekmek istiyorum.

Solculuk pozlarıyla konuşan ve “bütün burjuva devletlerin canı cehenneme” diyerek güya ne kadar “devrimci” olduklarını göstermek isteyen bazıları, bizim örneğimizdeki gibi tehdit altındaki halkların veya ulusların, küçük de olsa bir devlete sahip olmalarını ve öz yurtlarında kendi dilleri, kültürleri ve özgür iradeleri ile güvenlik içinde yaşamalarını onların en doğal haklarından saymıyor ve bu konuda dayanışmadan kaçınmak için bin dereden su getiriyorlar.

Söyledikleri bazen “Ne olmuş yani, Ermenistan isimli devlet olmazsa olmasın, niye o kadar devletçi oluyorsunuz?” türünden, bazen de bu ayıbı dengelemek adına “Merak etmeyin, uygar dünya o kadarına müsade etmez, boşuna tamaşa yapıyorsunuz” türünden oluyor. Bu tuzu kuruluk bizim için o emperyalist devletlerin umursamazlığından daha isyan ettirici bir şey, onun da bilinmesinde fayda var.

Hovsep Hayreni

30/12/2022